

Delgivningskvitto

Ronneby kommun
372 80 RONNEBY

Byggnadsminnesförklaring av Ronneby Brunn och Brunnsparken på del av fastigheterna Karlstorp 2:1 och 2:3 samt Ronneby 16:143, Ronneby, i Ronneby kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturmiljölagen (1988:950) (KML) Ronneby Brunn och Brunnsparken, på del av fastigheterna Karlstorp 2:1 och 2:3 samt Ronneby 16:143 i Ronneby, för byggnadsminne. Avgränsningen av byggnadsminnet har markerats med blå skraffering på bifogad karta, bilaga 1.

Detta beslut ersätter det tidigare beslutet om byggnadsminnesförklaring av Ronneby Brunn och Brunnsparken (bilaga 2), fattat av länsstyrelsen den 21 oktober 1996.

Skyddsbestämmelser

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § KML följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaderna 1-17 får inte flyttas, rivras, byggas om eller på annat sätt förändras till sitt yttre.
2. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med lämpligt material och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
3. Den del av Brunnsparken som avgränsats på bifogad karta, bilaga 2, får inte ytterligare bebyggas och ska underhållas och skötas enligt vårdplan som godkänts av kommunen och länsstyrelsen.
4. Då byggnadernas interiörer i olika grad har omgestaltats listas de byggnader där planlösningar, stommar och fast inredning inte får förändras individuellt. Med äldre fast inredning, snickerier och ytskikt avses sådan interiör som kan härledas till byggnadernas uppförande eller det tidiga 1900-talet.

Byggnad 1 (V Lindahls sjukhem):

- Byggnadens planlösning och stommar får inte förändras.
- Byggnadens äldre fasta inredning får inte förändras. Med detta avses äldre dörrar, dörr- och fönsteromfattningar, trappor och trapphus, takpaneler, väggpaneler, listverk, tapeter och golv.
- I vindsrummet på byggnadens södra gavel får interiören, omfattande äldre fast inredning, snickerier och ytskikt inte förändras. Med äldre fast

inredning avses detsamma som i byggnaden i övrigt.

Byggnad 2 (D A Rydéns sjukhem):

- Byggnadernas planlösning och stommar får inte förändras.
- Byggnadens äldre fasta inredning får inte förändras. Med detta avses äldre dörrar, dörr- och fönsteromfattningar, trappor och trapphus, takpaneler, väggpaneler, listverk, tapeter och golv.

Byggnad 3 (Brunnslasarettet):

- Byggnadens planlösning får inte förändras.
- Byggnadens äldre samt den efter branden återskapade fasta inredningen får inte förändras. Med detta avses dörrar, fönster, dörr- och fönsteromfattningar, takpaneler, väggpaneler, listverk, tapeter och golv.

Byggnad 4 (Gamla Brunnskontoret):

- Byggnadens planlösning och stommar får inte förändras.
- Byggnadens äldre fasta inredning, snickerier och ytskikt får inte förändras. Med äldre fast inredning avses äldre dörrar, fönster, dörr- och fönsteromfattningar, trappor och trapphus, ventiler, väggpaneler, takpaneler, listverk, tapeter, kakelugnar och golv.

Byggnad 5 (Kallvattenkuren):

- Byggnadens stommar får inte förändras.
- I de båda gavelrummen får inte pelare, snedsträvor och fönster förändras. Utöver detta får den kvarvarande kakelbeläggningen i övriga rum inte förändras.

Byggnad 7 (Badhus nr. 1):

- I entrésalen och i östra gavelns trapphus får den fasta inredningen inte förändras. Med detta avses dörr- och fönsteromfattningar, trappor, trapphus, trappräcken, övriga räcken, takpaneler, väggpaneler, listverk och golv.

Byggnad 10 (Gamla källan):

- Interiören, omfattande, efter restaurering återställd, fast inredning, snickerier och ytskikt, får inte förändras.

Byggnad 11 (Gymnastiken):

- I gymnastiksalen får planlösning och stomme inte förändras.

- I gymnastiksalen får äldre fast inredning, snickerier och ytskikt inte förändras. Med äldre fast inredning avses äldre dörrar, fönster, dörr- och fönsteromfattningar, väggpaneler, takpaneler, listverk och golv.
- På ovanvåningarna i byggnadens sidopaviljonger får äldre fast inredning, snickerier och ytskikt inte förändras. Med äldre fast inredning avses äldre dörrar, fönster, dörr- och fönsteromfattningar, listverk, trappor och trapphus, väggpaneler, takpaneler och brädgolv.

Byggnad 14 (Villa Vera):

- Byggnadens äldre fasta inredning, snickerier och ytskikt får inte förändras. Med äldre fast inredning avses äldre dörrar, fönster, dörr- och fönsteromfattningar, trappor och trapphus, kakelugn, takpaneler, väggpaneler, listverk och brädgolv.

Byggnad 16 (Direktörsvillan):

- Byggnadens planlösning och stomme får inte förändras.
- Byggnadens äldre fasta inredning, snickerier och ytskikt får inte förändras. Med äldre fast inredning avses äldre dörrar, dörr- och fönsteromfattningar, dörröverstycken, trappor och trapphus, takpaneler, väggpaneler, väggmålningar, listverk och golv.

Byggnad 17 (Villa nr. 11 eller Villa Emma):

- Byggnadens planlösning och stomme får inte förändras.
- Byggnadens äldre fasta inredning, snickerier och ytskikt får inte förändras. Med detta avses äldre dörrar, fönster, dörr- och fönsteromfattningar, trappa och trapphus, takpaneler, väggpaneler, tapeter, och golv.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten i Växjö. Se bilaga 3.

Redogörelse för ärendet

Ronneby Brunn och Brunnsparken är sedan tidigare byggnadsminnesförklarade genom beslut av länsstyrelsen den 21 juni 1996. I byggnadsminnesbeslutet från 1996 är dock inte interiörerna i de byggnader som ingår i byggnadsminnet specificerade eller närmare beskrivna utan de omfattas endast av en allmän skyddsbestämmelse som beskriver att alla interiöra förändringar och ombyggnader endast får ske efter samråd med länsstyrelsen. Flera av byggnaderna som ingår i byggnadsminnet har dock under årens lopp genomgått interiöra förändringar och ombyggnader som i olika hög grad påverkat deras kulturhistoriska värde. Med anledning av detta har länsstyrelsen, i samråd med fastighetsägaren Ronneby kommun, insett behovet av ett förtydligande och en

specificering av skyddsbestämmelserna som avser byggnadernas interiörer så att dessa motsvarar byggnadernas individuella kulturhistoriska värden. I samband med detta har några av byggnaderna, Italienska villan, Villa Vega, Villa Viola, Villa Flora och Basaren, undantagits skyddsbestämmelser gällande byggnadernas interiörer eftersom de byggts om och omgestaltats interiört i sådan utsträckning att deras kulturhistoriska värde i dag endast finns i byggnadernas exteriörer. Brunnshallen har undantagits eftersom det är en öppen byggnad utan interiör. I fallet med Brunnslasarettet, som till stor del brann ned 2006 och sedermera återuppbyggts, anser länsstyrelsen att den återskapade interiören är av sådant kulturhistoriskt värde att även den bör skyddas.

I samband med detta ändras även byggnadsminnets avgränsning på den västra sidan av området så att byggnadsminnet endast innefattar parkmiljön och de tillhörande vattendragen, snarare än den del av Brunnsskogen som var inkluderad i byggnadsminnesbeslutet från 1996.

Motivering

Kurortsverksamheten vid Ronneby Brunn inleddes redan 1706 då den första surbrunnen på platsen, påträffad året innan, blivit godkänd och "proberad". 1726 togs en större källåder i bruk, identisk med nuvarande Gamla Källan. Kring denna källa utlades ett 400 alnar, motsvarande cirka 240 meter, i fyrkant stort område, vilket blev den första så kallade Brunnsparken.

Under hela 1700-talet var kurortsverksamheten ytterst blygsam. På 1820-talet fick verksamheten ett uppsving, bland annat uppfördes då danssalong, pelarsal och brunnslasarett. På 1840-talet tillkom också brunnssalong och en påkostad brunnskiosk. 1861 utökades byggnadsbeståndet ytterligare med ett större badhus. Saltsjöbad kom vid den här tidpunkten att ingå som en del av behandlingen och bassänger avsedda för ändamålet anlades vid Redden. Bassängerna ersattes i sin tur 1870 av ett kallbadhus på Karön.

1873 bildades Ronneby Helsobrunn Aktiebolag som samma år kraftigt utvidgade det disponibla markinnehavet. För det utvidgade brunnsområdet upprättades en plan som också till stora delar kom att fullföljas. Redan 1875 stod bland annat sex påkostade, tidstypiska villor färdiga att tas i bruk för uthyrning. Den omgivande Brunnsparken kom också vid den här tiden att utvidgas och ta form.

Under 1880- och 1890-talen fortsatte expansionen. Byggnadsbeståndet utökades ytterligare med en gymnastikbyggnad, ett nytt brunnslasarett samt ett antal nya villor. 1897 invigdes ett påkostat badhotell och samma år stod den stora brunnshallen klar. Hotellet inrymde också storslagna societetslokaler och restauranger. Ronneby Brunn hade vid tidpunkten blivit kurorten på modet och var med sina närmare 3000 brunnsgäster per år den mest välbesökta i landet.

I likhet med flera andra kurorter runtom i landet råkade Ronneby Brunn på 1920-talet i

ekonomiska svårigheter vilket ledde till att kurortsverksamheten helt upphörde 1939. 1940 förvärvade dåvarande Ronneby stad brunnsområdet med tillhörande bebyggelse och arrenderade samma år ut det till, bland andra, researrangören Reso. Från att brunnen fram till dess varit en utpräglad societetsort skulle nu en bredare allmänhet få möjlighet att vistas här.

Under efterkrigstiden revs en stor del av den gamla brunnsbebyggelsen, medan andra delar rustades upp. Ronneby brunn började i allt större utsträckning att satsa på konferens- och kursverksamhet.

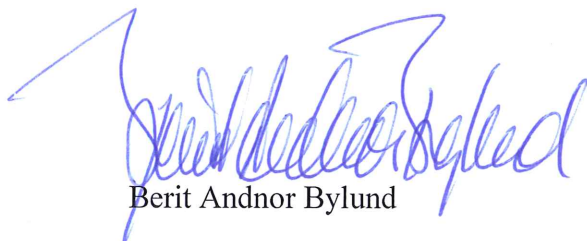
Brunnshotellet förstördes genom en häftig brand 1959. Byggnaden ersattes av ett nytt hotell som stod färdigt 1961. Detta har i sin tur byggts på i flera etapper, bland annat genom en spaanläggning 2002.

I dag har majoriteten av de kvarvarande byggnaderna från 1800-talet och det tidiga 1900-talet fått nya användningsområden, exempelvis som kontor, vandrarhem och utställningslokaler. Genomgående är de olika byggnaderna exteriört och till viss del även interiört välbevarade. Merparten av brunnsbebyggelsen är uppförd i en rikt varierande träarkitektur som genom sina former, sina uttryck och sin färgsättning väl överensstämmer med de olika arkitektoniska stilideal som var rådande vid decennierna före och efter sekelskiftet 1900. Tillsammans med den omgivande, gestaltade parken bildar den varierande brunnsbebyggelsen en väl sammanhållen och i högsta grad levande miljö som tydligt speglar och berättar om platsens historia. Ronneby Brunn har dessutom sedan 1700-talet varit en verksamhet som i allt högre grad kommit att associeras med staden Ronneby och varit av stor betydelse för stadens utveckling.

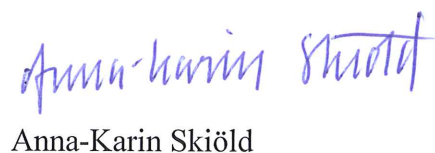
Utöver den påverkan och betydelse kurorten haft för det lokala sammanhanget i Ronneby med omnejd är brunnen en miljö som berättar om en långvarig period av brunns- och kurortsbesökande, något som var vanligt förekommande i samhällets övre skikt i syfte att förbättra hälsan och bota sjukdomar.

Det är länsstyrelsens sammantagna bedömning att Ronneby Brunn och Brunnsparken har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde och därmed uppfyller kriterierna för att förklaras som byggnadsminne.

I detta ärende har landshövding Berit Andnor Bylund beslutat, bebyggelseantikvarie Anna-Karin Skiöld varit föredragande och jurist Benita Andersson deltagit.

Berit Andnor Bylund

Anna-Karin Skiöld

Bilagor:

1. Karta över byggnadsminnets avgränsning
2. Beslut om byggnadsminnesförklaring av Ronneby Brunn och Brunnsparken, dnr 221-279-89
3. Hur man överklagar (endast Riksantikvarieämbetet)

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet
Blekinge museum
Centraldiariet
Adm service/press
BM-registret

Med laga kraft till:

Miljö- byggnadsnämnden, Ronneby kommun
Lantmäterimyndigheten i Blekinge län

Ronneby kommun
372 80 RONNEBY

AB Ronneby Hälsobrunn
Stadshuset
372 80 RONNEBY

Byggnadsminnesförklaring av Ronneby Brunn och Brunnsparken på del av fastigheterna Karlstorp 2:1 och 2:2 samt Ronneby 16:143, Ronneby, Ronneby kommun, Blekinge län

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm Ronneby Brunn och Brunnsparken på del av fastigheterna Karlstorp 2:1 och 2:2 samt Ronneby 16:143 i Ronneby, för byggnadsminne. Avgränsningen av byggnadsminnet har markerats med rött på bifogade karta, bilaga 2, där de olika byggnaderna markerats 1-17.

Föreskrifter

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaderna 1-17 får ej rivras eller till sitt yttre byggas om eller eljest exteriört förändras.
2. Interiöra ombyggnader eller andra interiöra förändringar av byggnaderna 1-17 får endast ske efter samråd med länsstyrelsen.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de ej förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med härför lämpliga material och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Den del av Brunnsparken som avgänsats på bifogade karta, bilaga 2, skall underhållas och skötas enligt skötselplan som skall godkännas av kommunen och länsstyrelsen. För ytterligare, tillkommande bebyggelse inom det avgränsade området, krävs länsstyrelsens medgivande.

Länsstyrelsen lämnar på begäran råd och anvisningar i fråga om vård och underhåll av byggnaderna.

Enligt 3 kap 21 § lagen om kulturminnen mm gäller beslutet om byggnadsminnesförklaring även om det överklagas.

Om fråga uppkommer att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna skall ansökan om tillstånd härtill inges till länsstyrelsen som enligt 3 kap 14 § lagen om kulturminnen mm får lämna tillstånd till ändring om särskilda skäl föreligger.

Redogörelse för ärendet mm

Fråga om att förklara Ronneby Brunn och Brunnsparken på del av fastigheterna Karlstorp 2:1 och 2:2 samt Ronneby 16:143 väcktes den 3 oktober 1984.

Samråd har skett med Riksantikvarieämbetet och Blekinge läns museum.

Ronneby kommun och AB Ronneby Hälsobrunn har tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring.

Motivering

Kurortsverksamheten vid Ronneby Brunn inleddes redan år 1706 då den första surbrunnen på platsen, påträffad året innan, blivit godkänd och "proberad". 1726 togs en större källäder i bruk, identisk med nuvarande Gamla Källan. Kring denna källa utlades ett 400 alnar i fyrkant stort område, den s k Brunnspanen.

Under hela 1700-talet var kurortsverksamheten ytterst blygsam. På 1820-talet fick verksamheten ett uppsving och bl a danssalong, pelarsal och ett brunns-lasarett uppfördes. På 1840-talet tillkom också brunns-salong och en påkostad brunnskiosk. 1861 invigdes ett större badhus. Också saltsjöbad kom vid den här tiden att ingå som en del av behandlingen och bassänger anlades vid Redden, vilka fungerade fram till 1870, då ett kallbadhus uppfördes ute på Karön.

1873 bildades Ronneby Helsobrunns Aktiebolag som samma år kraftigt utvidgade det disponibla markinnehavet. För det utvidgade brunnsområdet upprättades en storslagen plan som till stora delar kom att fullföljas. Redan 1875 stod bl a sex påkostade, tidstypiska villor färdiga att användas för uthyrning. Den stora brunnsparken började också ta form.

Under 1880- och 1890-talen fortsatte expansionen. En gymnastikbyggnad, ett nytt brunns-lasarett samt ytterligare ett antal villor uppfördes. 1897 invigdes ett pampigt badhotell och samma år stod den stora brunns-hallen färdig. Hotellet inrymde också storslagna societetslokaler och restauranger. Ronneby Brunn hade nu blivit kurorten på modet och var med sina närmare 3000 brunns-gäster per år, den största i landet.

I likhet med flertalet andra kurorter i landet, råkade Ronneby Brunn på 1920-talet i ekonomiska svårigheter och 1939 upphörde kurortsverksamheten helt. 1940 förvärvade Ronneby stad brunnsområdet med tillhörande bebyggelse som utarrenderades samma år till bland andra RESO. Från att ha varit en utpräglad societetsort skulle en bredare allmänhet nu få möjlighet att vistas här.

Under efterkrigstiden revs en stor del av den gamla brunnsbebyggelsen, medan andra delar rustades upp. Ronneby Brunn började i allt större utsträckning att satsa på konferens- och kursverksamhet.

Brunns-hotellet förstördes genom en häftig brand 1959. 1961 invigdes ett nytt hotell som i sin tur tillbyggts i etapper på 1960- och 1970-talen.

Idag har flertalet bevarade byggnader från 1800-talet och det tidiga 1900-talet fått nya användningsområden, t ex som företagskontor, privata och kommunala utställnings- och undervisningslokaler mm.

Genomgående är de olika byggnaderna exteriört och till stor del också interiört välbevarade. Flertalet är uppförda i en rikt varierande träarkitektur som karaktäriseras av en färgsättning som framhäver arkitekturens egenart. Parken som omger brunnens bebyggelse är i sig en sevärdhet.

Ronneby Brunn uppfyller genom sitt unika kulturhistoriska värde förutsättningarna i 3 kap 1 § lagen om kulturminnen mm för att förklaras som byggnadsminne.

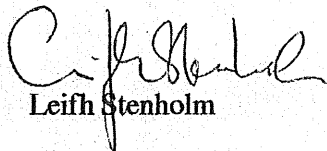
Följande byggnader omfattas av byggnadsminnesförklaringen:
Numreringen hänför sig till karta, bilaga 2.

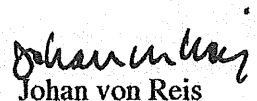
1. V Lindahls sjukhus	7. Badhus no I	13. Villa V
2. DA Rydéns sjukhem	8. Basaren	14. Villa Vera
3. Brunnslasarettet	9. Brunnshallen	15. Villa IV
4. Gamla brunnskontoret	10. Gamla Källan	16. Direktörsvillan
5. Kallvattenkuren	11. Gymnastikbyggnaden	17. Villa XI
6. Villa VII	12. Villa VI	

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten i Blekinge län. Se bilaga 1.

I detta ärende har deltagit länsantikvarie Leifh Stenholm, beslutande, länsassessor Bengt Johansson, t f länsarkitekt Bo Swahn samt biträdande länsantikvarie Johan von Reis, föredragande.

Leifh Stenholm

Johan von Reis

Bilagor

Bilaga 1. Hur man överklagar

Bilaga 2. Utdrag ur grundkarta sk 1:4000. Byggnadsminnets avgränsning.

Kopia samt bilaga 2 till:

Riksantikvarieämbetet + bil 1. Delg kvitto

Blekinge läns museum

Miljö/Plan

Adm service/press

BM-register

Kartarkivet

Länsantikvarien

Akten

Kopia med laga kraft till:

Inskrivningsmyndigheten vid Ronneby tingsrätt

Lantmäterimyndigheten i Blekinge län

Riksantikvarieämbetet

Byggnadsnämnden i Ronneby kommun

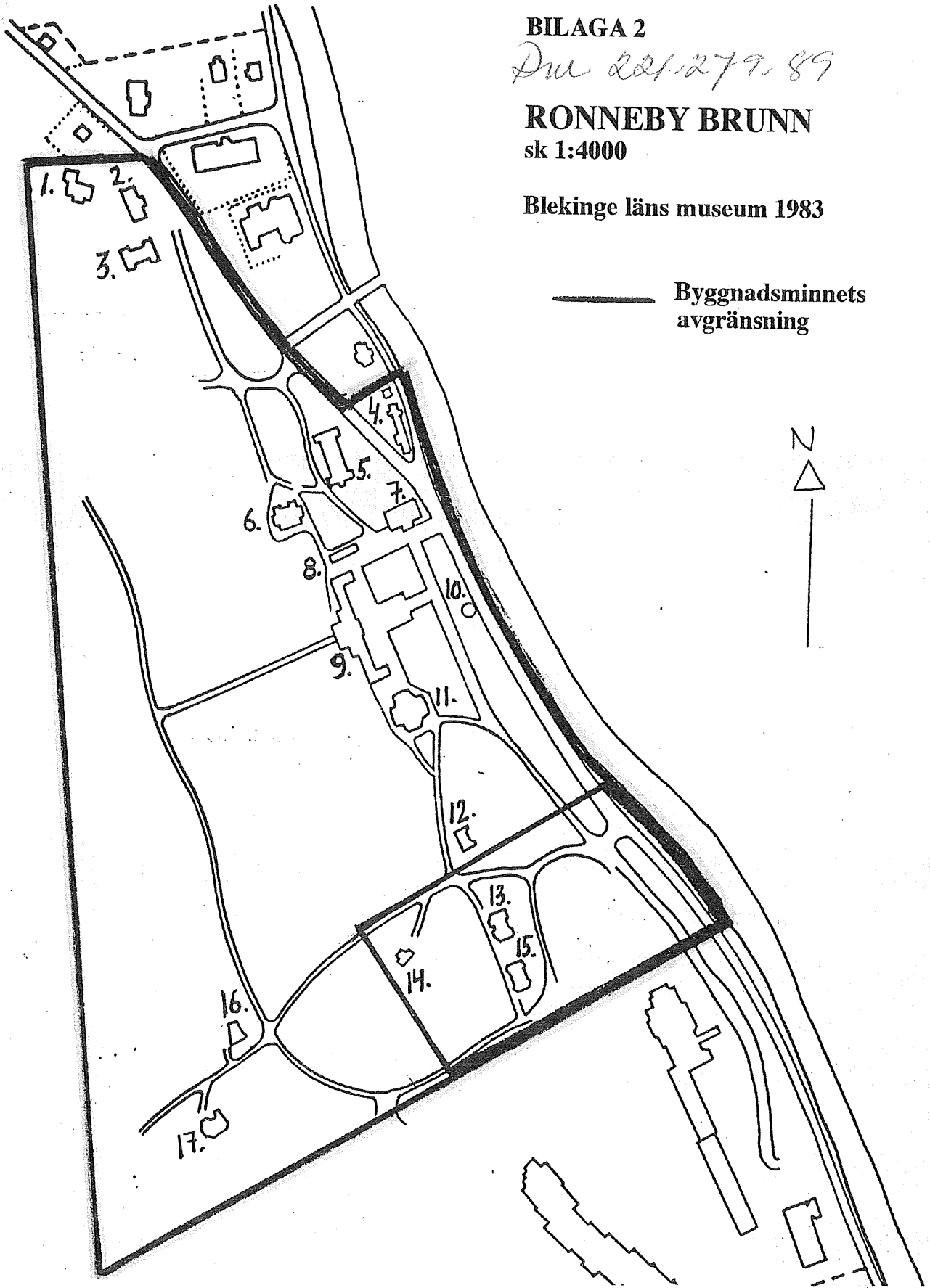
BILAGA 2

Dnr 201.279.89

RONNEBY BRUNN

sk 1:4000

Blekinge läns museum 1983

————— Byggnadsminnets
avgränsning

- 1. V LINDAHL'S SJUKHUS
- 2. DA RYDÉNS SJUKHEM
- 3. BRUNNSLASARETTET
- 4. GAMLA BRUNNSKONTORET
- 5. KALLVATTENKUREN
- 6. VILLA VII

- 7. BADHUS I
- 8. BASAREN
- 9. BRUNNSHALLEN
- 10. GAMLA KÄLLAN
- 11. GYMNASTIKBYGGNADEN
- 12. VILLA VI

- 13. VILLA V
- 14. VILLA VERA
- 15. VILLA IV
- 16. DIREKTÖRSVILLAN
- 17. VILLA XI

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS FÖRVALTNINGSRÄTTEN

Om Ni är missnöjd med länsstyrelsens beslut kan Ni överklaga detta hos Förvaltningsrätten i Växjö.

Det gör Ni genom att i ett brev

- tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets diarienummer och
- redogöra för dels varför Ni menar att länsstyrelsens beslut är felaktigt, dels hur Ni anser att beslutet skall ändras.

Underteckna brevet, förtydliga namnteckningen och uppge postadress och telefonnummer!

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.

Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

OBS!

1. Brevet skall lämnas/skickas till länsstyrelsen och inte till Förvaltningsrätten.

Den ordningen har kommit till främst för att skynda på handläggningen. Länsstyrelsen kan nämligen då, samtidigt med Ert överklagande, sända sina handlingar till Förvaltningsrätten, eftersom Förvaltningsrätten kommer att behöva ha tillgång till dem.

Länsstyrelsens adress och telefonnummer är:

Länsstyrelsen	Telefon
371 86 Karlskrona	010-22 40 000

2. Länsstyrelsen måste ha fått Ert brev inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet annars kan Ert överklagande inte tas upp.

Om något är oklart, så ring eller skriv till länsstyrelsen.